

ԳԱՎԱՌԻ ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑ ՎԿ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ

ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ Սովորողների մեջ արժեհամակարգի ձևավորումը
հայոց լեզու և գրականություն առարկայի դասավանդման
ընթացքում

Վերապատրաստող՝ Լիլիկ Հակոբյան

Ուսուցիչ՝ Վարդուհի Գափոյան

ԳԱՎԱՌ 2023

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն.....	3
1. Արժեհամակարգ հասկացության ընդհանուր բնութագիրը.....	5
2. Սովորողների մեջ արժեհամակարգի ձևավորումը հայոց լեզու և գրականություն առարկայի դասավանդման ընթացքում.....	8
Եզրակացություններ.....	14
Օգտագործված գրականության ցանկ.....	15

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Թեմայի արդիականությունը: Ժամանակակից հասարակությունն արմատական փոփոխությունների մի բարդ շրջան է անցնում: Դա անմիջականորեն ազդում է երիտասարդ սերնդի մտածելակերպի, գործելակերպի, հոգեբանության և արժեքային կողմնորոշումների վրա: Նա այդ գործընթացների մասնակիցն է, այդ արժեքների ժառանգորդն ու կրողը: Նրա առջև ծառանում է նոր ժամանակի պահանջներին համապատասխան վերափոխվելու, կարողությունները զարգացնելու և իրացնելու խնդիրը: Ներկայումս կրթությունը վերաճել է մի գործոնի, որը նպաստում է հասարակության մեջ մարդու դերի առավել արժևորմանը՝ զարգացնելով համակեցության, հանդուրժողականության, համագործակցության և արժեքային անհրաժեշտ որակներ: Կրթական միջավայրի և կրթության բովանդակության արդիականացման անհրաժեշտությունը պահանջում է ուսուցման ավանդական մոտեցումների և մեթոդների վերանայում, կրթության նկատմամբ պետական և հասարակական հոգածության արմատական բարելավում: Հայաստանի Հանրապետության կրթական համակարգը խորհրդային կրթական համակարգի ժառանգորդն էր և կազմավորվել էր նրա հենքի վրա: Խորհրդային Միությունում միասնական էին կրթական խնդիրները, մեթոդական սպասարկումը: Միասնական էր նաև արժեհամակարգը: Մեզ մնում էր միայն տեղայնացնել կենտրոնից եկած որոշումները: Անկախացումից հետո իրավիճակը կտրուկ փոխվեց: Կրթական համակարգի արմատական վերակառուցման պահանջը կախված էր օդում: Փոխվեց ժամանակաշրջանը, փոխվեցին նաև արժեքները, փոխվեցին արժեքային կողմնորոշումները, նախասիրություններն ու պահանջմունքները: Նոր իրավիճակը համարժեք մոտեցումներ էր պահանջում:

Հետազոտության նպատակն է՝ ներկայացնել և ուսումնասիրել հանրակրթական դպրոցներում՝ հայոց լեզու և գրականության առարկայի շրջանակներում արժեքային համակարգի ձևավորումը աշակերտների մոտ: Այդ նպատակների իրականացումը

ենթադրում է կոնկրետ խնդիրների լուծում, որոնք էլ ապահովում են աշխատանքի տրամաբանությունն ու կառուցվածքը:

Հետազոտության խնդիրներն են՝

1. Վերլուծել հիմնախնդրի վերաբերյալ մասնագիտական գրականություն:
2. Պարզաբանել արժեքային համակարգի դերը հայոց լեզու և գրականություն առարկայի շրջանակներում:

ԱՐԺԵՀԱՄԱԿԱՐԳ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

<<Արժեհամակարգ>> հասկացությունը մանկավարժական գիտության մեջ ըմբռնվում է բավական լայն շառավիղով: Առավել ընդունված է այն ընկալումը, որ արժեհամակարգը մարդու բարոյական, գեղագիտական, հոգևոր, իմացական, մշակութային և էթնիկական արժեքների համախումբն է, որն անհրաժեշտ է անձի ներդաշնակ, բազմակողմանի ձևավորման և զարգացման համար: Արժեքների թվարկված համախմբերից որևէ մեկին գերապատվություն տալը կնշանակեր ոչ մանկավարժական մոտեցում խնդրին. Արժեհամակարգը լիակատար է և համեմատաբար ավարտուն բոլոր ներառված համախմբերի ներդաշնակ փոխլրացման պայմաններում: Ահա թե ինչու «արժեհամակարգ» հասկացությունը նաև զուրկ է խիստ որոշակի ստուգությունից: Արժեհամակարգի ձևավորման և նրա հարաբերական կայունության ապահովման համար հանրակրթության բնագավառում կարևոր և անփոխարինելի նշանակություն ունեն բոլոր ուսումնական առարկաները, որոնք թվում, այնուամենայնիվ, արժեքների ձևավորման առումով չափազանց մեծ է հումանիտար ոլորտի ուսումնական առարկաների դերը: Մասնավորապես՝ անգնահատելի է լեզվի և գրականության դերը՝ առանց նույնիսկ էականորեն տարբաժանելու մայրենի և օտար լեզուների նշանակությունը սույն խնդրի առնչությամբ: Արժեհամակարգի մեջ կուտակված է անցյալի փորձը, որի յուրացումը աշակերտների մեջ ձևավորում է հայրենասիրության, սեփական ժողովրդի պատմության, նրա ստեղծած մշակութային արժեքների, գիտական նվաճումների համար հպարտության զգացում: Իսկ ակտիվ ճանաչողական գործունեության պայմաններում ձևավորված գիտելիքները աշակերտների մոտ վերածվում են համոզմունքների և կարողությունների:

Անձի արժեքային համակարգի ձևավորման և շարժընթացի խնդիրը ընդունված է դիտարկել հոգեկան զարգացման ընդհանուր օրինաչափությունների համատեքստում: Այն անմիջականորեն կապված է տարիքային զարգացման առանձնահատկությունների հետ: Վերլուծելով անձի իմաստային ոլորտի ձևավորման և զարգացման խնդիրը՝ Ա.Սեռին պնդում է, որ այդ գործընթացները արտացոլում են

տարիքային և անձնային զարգացման ընդհանուր օրինաչափությունները: Դ. Լեոնտևը նշում է, որ յուրաքանչյուր անձի զարգացման գործընթաց բնութագրվում է սոցիալական հանրության արժեքների և դրանց փոխակերպումների, այսինքն՝ անձնային արժեքների կերպափոխմամբ: Տվյալ խնդիրը ներկայացվել է հոգեբանության տարբեր դպրոցների և ուղղությունների ներկայացուցիչների կողմից: Ռուսական հոգեբանության մեջ այս խնդրին անդրադառնում են Վ. Ալեքսևևան, Ս. Բուբնովան, Գ. Բուդինայտեն, Տ. Կոռնիլովան, Ա. Վոլոչկովը, Ե. Երմոլենկոն, Դ. Լեոնտևը, Ա. Սեռին, Վ. Չուդնովսկին, Մ. Յանիզկին և ուրիշներ: Որպես անձնային արժեքների ձևավորման նախադրյալներ՝ դիտարկվում են սոցիալականացման առանձնահատկությունները, տարիքային զարգացման փուլերը, երեխայի ինտելեկտուալ զարգացումը, կրթությունը, տեղեկությունը, մակրո- և միկրոմիջավայրի առանձնահատկությունները: Անձի արժեքային համակարգի ձևավորումն իրականանում է մի շարք գործոնների ազդեցությամբ: Այդ գործոններն են ընտանիքը, հասարակությունը, դպրոցը, շրջապատի սոցիալական արժեքները և այլն: Ժ. Պիաժեն անձի արժեքային կողմնորոշումների զարգացումը կապում է ինտելեկտուալ զարգացման մակարդակի հետ: Նա համարում էր, որ բարոյական դատողությունների ներքնայնացումը երեխաների մոտ տեղի է ունենում զարգացող մտածողական կառուցվածքների և աստիճանաբար ընդլայնվող սոցիալական փորձի փոխազդեցության արդյունքում միջազգային գիտաժողովի նյութեր: Եթե զարգացման առաջնային փուլում երեխան բարոյական նորմերը դիտարկում է որպես հաստատված և անփոփոխ, իսկ արարքի բարոյական գնահատման չափանիշը բացառապես դրա հետևանքներն են, ապա վերացական մտածողության զարգացմանը զուգընթաց (6-7 տարեկան) երեխայի մոտ առաջանում է արարքը ոչ միայն հետևանքների, այլև մտադրության տեսանկյունից գնահատելու ընդունակություն:

Այսպիսով, երեխայի վերացական ինտելեկտի զարգացմանը զուգընթաց ձևավորվում է բարոյական գնահատականների հարաբերականության, դրանց պայմանական բնույթի մասին պատկերացում, այսինքն՝ «բարոյական ռեալիզմը» փոխարինվում է «բարոյական հարաբերականությամբ»:

Լ. Կուլբերգը, հստակեցնելով Ժ. Պիաժեի տեսակետը երեխայի բարոյական զարգացման խնդրին, առանձնացնում է դրա մակարդակները և փուլերը: Առաջին՝

նախահամաձայնեցման մակարդակում բարոյական արժեքներին ենթարկվելը տեղի է ունենում պատժից խուսափելու կամ խրախուսանքի եսասիրական պատկերացումներից ելնելով: Համաձայնեցման մակարդակում շրջապատի նորմերը և արժեքները ընդունվում են ըստ առաջնայնության, արտաքին հեղինակության հիման վրա, հետագայում նաև, ըստ սպասելիքների համապատասխանության, մտերիմների անհավանությունից կամ քննադատությունից խուսափելու ցանկության: Հաջորդ մակարդակում ձևավորվում են լայն սոցիալական նորմերին անձի ուղղվածությունը, մեղքի զգացումից խուսափելու ձգտումը: Հետահամաձայնեցման մակարդակում երեխան սկսում է հետևել սեփական բարոյական սկզբունքներին, որոնք չեն համապատասխանում շրջապատի արժեքներին: Այս փուլում անձնային արժեքներն որոշվում են վերացական, համընդհանուր արժեքներով, տեղի է ունենում դրանց համաձայնեցում հասարակության և ուրիշների արժեքների հետ, կողմնորոշումն ուղղվում է դեպի խղճի կանոնները, համընդհանուր էթիկական սկզբունքները:

Այսօր աճող սերնդի դաստիարակության գործն ընթանում է տարբեր հանգամանքների ազդեցության ներքո՝ ժողովրդագրական, ազգային, մշակութային, ընտանեկան, կրթական, հասարակական, սոցիալական և այլն: Հաշվի առնելով բազմաթիվ այս և այլ հանգամանքներ՝ ժամանակակից մանկավարժության համար խնդիր է դառնում սովորողների ազգային գիտակցության ձևավորումը սեփական ժողովրդի պատմության ու մշակույթի հենքի վրա՝ չանտեսելով համամարդկային արժեքները: Կրելով վերոնշյալ և այլ հանգամանքների ներգործությունը, ընտրությամբ յուրացնելով դրանց ազդեցությունը՝ աշակերտը հաղորդակցվում է հասարակական մշակույթին և ձևավորվում իբրև ստեղծագործական անհատականություն:

ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՄԵՋ ԱՐԺԵՔԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄԸ
ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒ ԵՎ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԱՌԱՐԿԱՅԻ ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ
ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ

Արժեհամակարգի մեջ կուտակված է անցյալի փորձը, որի յուրացումը աշակերտների մեջ ձևավորում է հայրենասիրության, սեփական ժողովրդի պատմության, նրա ստեղծած մշակութային արժեքների, գիտական նվաճումների համար հպարտության զգացում: Իսկ ակտիվ ճանաչողական գործունեության պայմաններում ձևավորված գիտելիքները աշակերտների մոտ վերածվում են համոզմունքների և կարողությունների: Այսօր աճող սերնդի դաստիարակության գործն ընթանում է տարբեր հանգամանքների ազդեցության ներքո՝ ժողովրդագրական, ազգային, մշակութային, ընտանեկան, կրթական, հասարակական, սոցիալական և այլն: Հաշվի առնելով բազմաթիվ այս և այլ հանգամանքներ՝ ժամանակակից մանկավարժության համար խնդիր է դառնում սովորողների ազգային գիտակցության ձևավորումը սեփական ժողովրդի պատմության ու մշակույթի հենքի վրա՝ չանտեսելով համամարդկային արժեքները: Կրելով վերոնշյալ և այլ հանգամանքների ներգործությունը, ընտրությամբ յուրացնելով դրանց ազդեցությունը՝ աշակերտը հաղորդակցվում է հասարակական մշակույթին և ձևավորվում իբրև ստեղծագործական անհատականություն: Ընդ որում՝ կրթական տարբեր աստիճաններում աշակերտն ունենում է աշխարհի նկատմամբ վերաբերմունքի տարբեր դրսևորումներ և հարաբերություններ: Վերաբերմունքն աշխարհի նկատմամբ և հարաբերությունը աշխարհի հետ, վերաբերմունք սեփական անձի նկատմամբ և հարաբերությունն ինքն իր հետ իրականացվում են հասարակական դաստիարակության համակարգի (ուսումնական հաստատություններ, հասարակական, պետական, խորհրդակցական մարմիններ, մանկապատանեկան կառույցներ, այլ) և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների միջոցով: Կինոն, թատրոնը, հեռուստատեսությունը, համացանցը ներգործում են աշակերտի անձի վրա ոչ միայն ինքնին՝ որպես տեղեկատվության աղբյուրներ, այլ նաև որոշակի տիպարների միջոցով, որոնք դրսևորվում են այդ «տեղեկատվական աղբյուրներից հոսող»

հերոսների վարքագծում: Աշակերտները, իրենց տարիքային, սեռական և անհատական առանձնահատկություններին համապատասխան, հակված են նույնացնել իրենց այս կամ այն հերոսի հետ՝ յուրացնելով նրանց վարքի ձևերը, ապրելակերպը, հագուստը, կենցաղը, կյանքի ոճը և այլն [1]:

Հայ գրականության առարկայի շրջանակներում ուսուցիչները երեխաների մեջ սերմանում են աշակերտի արժեքների ձևավորման վրա ազդող գործոններ՝ ավանդական միջոցները, այսինքն՝ աշակերտի մեջ աշխարհի նկատմամբ վերաբերմունքի և հասարակության հետ հարաբերության, սեփական անձի նկատմամբ վերաբերմունքի ձևավորումը ընտանիքի և սոցիալական միջավայրի միջոցով: Սակայն սովորողների կողմից այդ միջավայրին բնորոշ արժեքների, կանոնների, չափանիշների, հայացքների յուրացումը միշտ չէ, որ համապատասխանում է հասարակության կողմից ընդունված արժեքներին և խրախուսելի չափանիշներին: Ավանդական միջոցների յուրացումը լինում է չգիտակցված՝ վարքի ընդունված կաղապարներն ընդօրինակելու միջոցով [2]:

Աշակերտի արժեքների ձևավորման վրա ազդող մյուս գործոնը տարիքայինն է, երբ սովորողի արժեքային կողմնորոշումները, արժեքային նախապատվությունները, վարքն ու բարոյահոգեբանական գծերը դրսևորվում են՝ ըստ տարիքային և կազմաբնախոսական առանձնահատկությունների: Արտաքուստ արժեհամակարգային դաստիարակության առանցքը դրսևորվում է աշակերտի վարքի ու շփման հարաբերությունների որոշակի մակարդակում՝ խոսքում, արտաքին տեսքում, ազատ ժամանակն անցկացնելու ձևում, ապրելակերպում և այլն: Տարիքային դաստիարակությանը բնորոշ են հակումը դեպի մշակույթի որոշակի շերտերը, կենցաղին բնորոշ արժեքների որոշակի աստիճանակարգությունը [3]:

Ժամանակակից դպրոցի կարևոր կրթական խնդիր է ճանաչել երեխաների զգացմունքների դաստիարակությունը ընկերասիրություն, բարի դրացիություն, հանդուրժող սոցիալական փոխազդեցության պատրաստակամություն բազմազգ, բազմաէթնիկ, բազմամշակութային միջավայրի պայմանները: Երեխա, անկախ տարիքից, բնույթից և գիտական գործունեությունից՝ 'անձ, այսինքն' հասարակության անդամ, որն ունի իրավունքներ և պարտականություններ ինքներդ ձեզ և ուրիշներին:

Հայոց լեզու և գրականության առարկայի շրջանակներում մեր երեխաների մեջ ձևավորվում են արժեքների բուրգի գագաթին գտնվող նվիրական ու մեծագույն արժեքի՝ հայրենասիրության զգացումը, մերեծերի հանդեպ հարգանքը, պատասխանատվության զգացումը, սերը դեպի ընտանիքը և հայրենիք և այլ լիքը արժեքներ [4]:

Հայրենասիրությունն այն մեծագույն արժեքն է, որ հարգանք ու պատկառանք է հարուցում, նույնիսկ երբ դրսևորվում է հակառակորդի կամ թշնամու մոտ: Ի դեպ, յուրաքանչյուր ուսուցիչ ունի որոշակի հեղինակ կամ ստեղծագործություն, որը նրան ամենադյուրին կերպով է օգնում իր մանկավարժական խնդիրները լուծելու, սվյալ դեպքում՝ հայրենասիրության բարձրագույն արժեքը սաների հոգիներում սերմանելու համար: Մեզ համար դա տարիներ ի վեր եղել և մնում է համաշխարհային գրականության այդ հսկայի՝ Լ. Տոլստոյի վերոնշյալ ստեղծագործությունը [4]:

Ուսուցչի քաղաքացիական դիրքորոշումը, ձգտումը՝ դաստիարակել բարձր արժեքներ կրող քաղաքացիներ, նրա մտահորիզոնը, հասարակական լայնախոհությունը, սերը երեխաների նկատմամբ ուսումնական գործընթացի արժեքային դաստիարակչական ներգործության բարձրացման կարևոր պայմաններից են: Ընդ որում՝ դաստիարակչական խնդիրների լուծումը պայմանավորված է նաև նրանով, որ ուսուցիչը համագործակցային փոխհարաբերությունների միջոցով նախատեսում է աշակերտների ոչ միայն մտավոր, այլև բարոյական, գեղագիտական ու ֆիզիկական դաստիարակության խնդիրների նկատմամբ համակողմանի մոտեցում: Ուսուցման գործընթացում լուծվում են սովորողների կրթական, դաստիարակչական կամ արժեքային և ընդհանուր զարգացման խնդիրները: Դրա համար յուրաքանչյուր դասի դաստիարակչական խնդիրների լուծումը նախատեսում է ոչ թե մեկուսացված կամ առանձին մոտեցում, այլ գիտելիքների ու կարողությունների, արժեքային որակների, կամքի, բնավորության, զգացմունքների, հոգեբանական տարբեր դրսևորումների միաժամանակյա և փոխկապակցված մոտեցում: <<Եթե դուք ունակ եք որոշելու երեխայի ունակությունն ու նրա ուժը, դուք պետք է գիտենաք, որ ամենամեծ ուրախությունը՝ դժվարությունների հաղթահարման, նպատակին հասնելու, գաղտնիքի բացահայտման ուրախությունը հաղթանակի բերկրանքն է ու ինքնուրույն դառնալու, տիրելու ու տիրապետելու երջանկությունը>>: Ինչպես հայ գրականության

այնպես էլ հայոց լեզու առարկայի շրջանակներում՝ դասի ժամանակ ուսուցիչը որոշակի դաստիարակչական խնդիրներ է լուծում՝ հաշվի առնելով տվյալ առարկայի և թեմայի ուսումնասիրման հիմնական խնդիրները, որոնք ներկայացված են առարկայական ծրագրերում: Նա առանձնացնում է ընդհանուր դաստիարակչական խնդիրները, որոնք առանձին աշակերտների մոտ հաճախակի են դրսևորվում: Ուսուցիչը ուսուցման կազմակերպման տարբեր ձևերի ընտրության միջոցով (անհատական, խմբային, էքսկուրսիա, դասդեկական ժամ, արտադասարանական միջոցառումներ և այլն) առավել արդյունավետ է դարձնում աշակերտների արժեհամակարգային դաստիարակչական խնդիրների լուծումը [5]:

Հայ դպրոցում ուսանողների գեղագիտական կրթությունն իրականացվում է բոլոր առարկաների և բոլոր գրականության, երաժշտության և նկարչության դասավանդման գործընթացում, որոնք նախատեսված են դրանցում ժամանակակից աշխարհայացք և իդեալներ ձևավորելու, նրանց մեջ գեղագիտական զգացմունքներ և ճաշակ սերմանելու, ստեղծագործական ունակություններ և հնարավորություններ զարգացնելու համար [5]:

Հայ մեթոդական գրականության մեջ եղել են գեղագիտական դաստիարակության մասին առանձին հոդվածներ, սակայն մինչ օրս հայ գրականության դերը մատաղ սերնդի գեղագիտական դաստիարակության համակարգում հատուկ ուսումնասիրված չէ: Ահա թե ինչու մեր կողմից մշակված խնդիրը արդիական է դառնում ընդհանրապես դաստիարակության տեսության և, մասնավորապես, գեղագիտական դաստիարակության համար [6]:

Հայ ժողովուրդը մշակութային կյանքի բոլոր ժամանակներում երբեք տեսադաշտից բաց չի թողել լուսավորության, ուսուցման և դաստիարակության հարցերը՝ նպատակ ունենալով հնարավորության սահմաններում մատաղ սերնդին տալ համապատասխան կրթություն և դաստիարակություն [6]:

Գրերի ստեղծումը (406թ.) կարևոր խթան հանդիսացավ հայոց պետականության ամրապնդման, մշակույթի զարգացման և լուսավորական օջախների ստեղծման համար: Շուտով Հայաստանում բացվում են մի շարք աշխարհիկ դպրոցներ, որտեղ սովորում էին հասարակ ժողովրդի զավակները, և վանքերին ու եկեղեցիներին կից

եկեղեցական դպրոցներ : Այնուհետև բացվում են համալսարանները: Հայկական համալսարանների շարքում առանձնահատուկ տեղ են զբաղեցնում Գլաձորի (13-14րդ դդ.) և Տաթևի (14-15-րդ դդ.) համալսարանները, որտեղ դասավանդել են այնպիսի հայտնի մանկավարժներ, ինչպիսիք են Հովհաննես Որոտնեցին, Գրիգոր Տաթևացին, Եսայի Նչեցին և այլք: այդ համալսարաններում նախատեսվում էր ոչ միայն ուսուցման լայն ծրագիր, այլև գեղագիտական, բարոյական և ֆիզիկական դաստիարակություն [7]:

Ինչպես համալսարաններում, այնպես էլ դպրոցներում ուսուցման հատուկ առարկա էր քերականությունը, որին զուգահեռ դասավանդվում էր նաև գրականություն: Վերլուծվել են առանձին հեղինակների ստեղծագործությունները, գաղափար է տրվել առանձին ժանրերի, ստեղծագործության բովանդակության, պատկերների, կոմպոզիցիայի, լեզվի, ոճի առանձնահատկությունների մասին, ինչը ուսանողներին օգնել է ավելի խորը, ամբողջական և գեղագիտական ընկալել գրական ստեղծագործությունը, ինչպես նաև նպաստել դաստիարակությանը: Դպրոցներում հատուկ ուսումնական առարկաներ էին նկարչությունը, գրքերի գեղարվեստական ձևավորման արվեստը և մանրանկարչությունը: Այս առարկաների ուսուցման գործընթացում բացահայտվեցին ուսանողների նկարչական կարողությունները և զարգացան նրանց ստեղծագործական հնարավորությունները [7]:

Հին և միջնադարյան Հայաստանում գրվում են քերականության վերաբերյալ մի շարք աշխատություններ, որոնք չափազանց արժեքավոր են հայ բանասիրության պատմության ուսումնասիրության համար: Այս աշխատանքները տարբեր ժամանակներում և տարբեր աստիճանի օգտագործվել են ուսումնական գործընթացում: Առաջին ուսումնական ձեռնարկը Հայաստանում պետք է համարել Դիոնիսիոս Թրակացու "քերականության արվեստը", որը թարգմանվել է արդեն դարում : Հայերը թարգմանել են այս աշխատությունը՝ հարմարեցնելով իրենց լեզվի օրինաչափություններին [7]:

Հայոց քերականական միտքը, որն իր զարգացման ամենաբարձր աստիճանին է հասել դարում, անկում է ապրել: Քրիստոնեական կրոնական դոգմաները տիրում էին ամենուր: Դասավանդումը, եկեղեցու պահանջների համաձայն, իրականացվում էր "յոթ

ագատ արվեստներով", որոնք ներառում էին՝ քերականություն, հռետորաբանություն, դիալեկտիկա, թվաբանություն, երկրաչափություն, Աստղագիտություն, երաժշտություն: Դասավանդման նման սկզբունքը շարունակվեց մինչև 15-16-րդ դար: աստիճանաբար նվազեց հետաքրքրությունը Դիոնիսիոս Թրակացու "քերականության" նկատմամբ [7]:

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Կատարելով այս աշխատանքը եկա այն եզրահանգման, որ՝

1. <<Արժեհամակարգ>> հասկացությունը մանկավարժական գիտության մեջ ըմբռնվում է բավական լայն շառավիղով: Առավել ընդունված է այն ընկալումը, որ արժեհամակարգը մարդու բարոյական, գեղագիտական, հոգևոր, իմացական, մշակութային և էթնիկական արժեքների համախումբն է, որն անհրաժեշտ է անձի ներդաշնակ, բազմակողմանի ձևավորման և զարգացման համար: Արժեքների թվարկված համախմբերից որևէ մեկին գերապատվություն տալը կնշանակեր ոչ մանկավարժական մոտեցում խնդրին:
2. Համախմբերի ներդաշնակ փոխլրացման պայմաններում: Ահա թե ինչու «արժեհամակարգ» հասկացությունը նաև զուրկ է խիստ որոշակի ստուգությունից: Արժեհամակարգի ձևավորման և նրա հարաբերական կայունության ապահովման համար հանրակրթության բնագավառում կարևոր և անփոխարինելի նշանակություն ունեն բոլոր ուսումնական առարկաները, որոնք թվում, այնուամենայնիվ, արժեքների ձևավորման առումով չափազանց մեծ է հումանիտար ոլորտի ուսումնական առարկաների դերը:
3. Անձի արժեքային համակարգի ձևավորման և շարժընթացի խնդիրը ընդունված է դիտարկել հոգեկան զարգացման ընդհանուր օրինաչափությունների համատեքստում: Այն անմիջականորեն կապված է տարիքային զարգացման առանձնահատկությունների հետ: Վերլուծելով անձի իմաստային ոլորտի ձևավորման և զարգացման խնդիրը՝ Ա.Սեռին պնդում է, որ այդ գործընթացները արտացոլում են տարիքային և անձնային զարգացման ընդհանուր օրինաչափությունները:
4. Հայոց լեզու և գրականության առարկայի շրջանակներում մեր երեխաների մեջ ձևավորվում են արժեքների բուրգի գագաթին գտնվող նվիրական ու մեծագույն արժեքի՝ հայրենասիրության զգացումը, մերեծերի հանդեպ հարգանքը, պատասխանատվության զգացումը, սերը դեպի ընտանիքը և հայրենիք և այլ լիքը արժեքներ:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Ա. Գևորգյան, Ազգային կրթության դերն ու նշանակությունը սովորողների հայեցի դաստիարակության գործընթացում, Եր., 2002,:
2. Մուխոմլինսկի Վ. Ա., Միրտս նվիրում եմ երեխաներին, Երևան, 1977թ.:
3. Ղուկասյան Ա, Հայոց պատմությունը 8-9 ընդ դասարաններում: Ուսուցչի ձեռնարկ:
4. Արմինե Սարգսյան, Արման Մալոյան, Հայոց պատմություն 10-11-րդ դասարաններում:
5. Բաբանսկի Յու.-Աշակերտների դաստիարակությունը կոմպլեքսային մոտեցում:
6. Մուրրիիկ Ա.Վ.-Դպրոցականի անձը և նրա դաստիարակությունը կոլեկտիվում - Երևան 1986
7. <https://nauka-pedagogika.com/pedagogika-13-00-02/dissertaciyaesteticheskoevospitanie-starsheklassnikov-v-protssesse-prepodavaniya-armyanskoyliteratury>